

ՄԻԼԱ ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՎԱ

ՀՀ Սահմանադրական դատարանի
իրավախորհրդատվական վարչության
փորձագիտական-վերլուծական բաժնի
առաջարար մասնագետ,
Հայ-ռուսական համալսարանի
3-րդ կուրսի ասպիրանտ

**ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳՈՎ ՍԵՓԱԿԱՆ
ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹՅԱՄԲ ՎԵՐԱԴԱՍ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ԿՈՂՄԻՑ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԱԿՏԻ ՎԵՐԱՆԱՅՄԱՆ
ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ՝ ՎՍՏԱՀՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ**

Ամփոփագիր

Մարդու պատշաճ վարչարարության սահմանադրական իրավունքի իրացման գործուն երաշխիք է վստահության պաշտպանության սկզբունքի ապահովումը, որը, լինելով վարչաիրավական ներկայիս համակարգի ակտույ խնդիրներից, բավարար ուսումնասիրության արդյունքում կօժանդակի վարչական իրավունքի ինստիտուտի կատարելագործմանը:

Մասնավորապես՝ խնդրահարույց է վարչական մարմինների վերադաս վարչական մարմնի (պաշտոնատար անձի) կողմից վերահսկողության կարգով սեփական նախաձեռնությամբ վարչական ակտի վերանայման հետ կապված հիմնախնդիրը՝ հենց վստահության պաշտպանության սկզբունքի ապահովման համատեքստում, քանզի մի կողմից վարչական իրավունքում վերադաս վարչական մարմնին (պաշտոնատար անձին) լիազորություն է վերապահվում սեփական նախաձեռնությամբ վերահսկողության կարգով վերանայել ստորադաս վարչական մարմնի կողմից ընդունված վարչական ակտը, մյուս կողմից՝ այդպիսի լիազորության գործադրումը կարող է բախվել ակտի հասցեատիրոջ՝ վարչական ակտի գոյությանը վստահելու իրավունքին, հետևաբար այդպիսի լիազորության

ՍԱՅՄԱՆԱՐԳՎԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐՎԱՆ 1 (113)2024

գործադրումը պետք է բխի վարչարարության օրինականության և համա-
չափության սկզբունքներից և չխաթարի վստահության պաշտպանության
սկզբունքի էությունը՝ օրենդրական մակարդակում երախշավորելով
վարչական ակտի հասցեատիրոջ՝ վարչական ակտի գոյությանը
վստահելու իրավունքի ապահովումը:

Հիմնաբառեր. վստահության պաշտպանության սկզբունք, օրինական
ակնկալիք, վարչական վարույթ, իրավաչափ և ոչ իրավաչափ վարչական
ակտ, իրավական հետևանք:

1. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ժողովրդավարական պետությունում հանրային իշխանության մարմին-
ների և քաղաքացու փոխհարաբերությունների իրավական կարգավորման
հիմքում մեծ դեր են խաղում վստահության վրա հիմնված հասարակական
հարաբերությունները: Վստահության պաշտպանության սկզբունքն իր
ուրույն տեղն է զբաղեցնում ժամանակակից վարչական իրավունքում և
հանդիսանալով կարևորագույններից վարչարարության և վարչական
վարույթի հիմնարար սկզբունքների շարքում՝ ապահովում է հանրային
վարչարարություն իրականացնող մարմինների որոշումների և
գործողությունների հստակությունը և կանխատեսելիությունը՝ ոչ իշխա-
նական սուբյեկտների մասնակցությամբ իրավահարաբերություններում:
Վստահության պաշտպանության (օրինական ակնկալիքի) սկզբունքը՝
որպես վարչական իրավունքի անկյունաքարային սկզբունք, կոչված է
մարդկանց իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանությանը՝
կոպիտ անարդարությունից կամ պետաիշխանական մարմինների կողմից
իշխանական լիազորությունների չարաշահումներից, որի գործողությունը
գտնվում է սահմանադրավարական կարգավորումների շրջանակում:
Օրինական ակնկալիքի սկզբունքի հիմքում դրված է օրենքի
գերակայության սահմանադրական սկզբունքը, քանի որ այն արգելում է
պետաիշխանական մարմինների և պաշտոնատար անձանց կողմից
իշխանության կամայական օգտագործումը:

Վստահության պաշտպանության ապահովումը հանրային իշխանական
մարմինների և քաղաքացիների միջև կայուն, բալանսավորված և մշտա-
պես զարգացող իրավահարաբերությունների հաստատման երաշխիքն է:
Իրավական սկզբունքները պետք է արտացոլեն և ուղղորդեն վարչական
վարույթը, հետևապես և վստահության պաշտպանության սկզբունքի
ճանաչումը նպաստում է ինչպես իրավաբանական, այնպես էլ բարոյական
խնդիրների լուծմանը, քանի որ այդ խնդիրները և դրանց լուծումները

արտացոլում են բարոյականության, ակնկալիքների, արդարության և ողջամտության հարցեր:

Օրինական ակնկալիքի պաշտպանության դոկտրինը սկիզբ է առել Մեծ Բրիտանիայում և հետագայում իր տեղն է գտել ու զարգացել այլ երկրների իրավակարգավորումներում¹:

Սույն հոդվածի ուսումնասիրությունը նվիրված է վարչական մարմնի կողմից վարչական վարույթի իրականացման արդյունքում վարչական ակտ կայացրած վարչական մարմնի վերադաս վարչական մարմնի կողմից սեփական նախաձեռնությամբ վերահսկողության կարգով վարչական ակտի վերանայման վարույթում անձի վստահության պաշտպանության իրավունքի ապահովմանը վերաբերող կարգավորումների և առկա խնդիրների ներկայացմանը, դրանց վերլուծությանը:

2. ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՀԵՏԱՋՈՏՈՒԹՅՈՒՆ

Վարչական մարմնի վերադաս վարչական մարմնի (պաշտոնատար անձի) կողմից վերահսկողության կարգով սեփական նախաձեռնությամբ վարչական ակտի վերանայման վարույթում վարչական ակտի գոյությանը վստահելու վարչական ակտի հասցեատիրոջ իրավունքի երաշխավորման վերաբերյալ առկա են վարչաիրավական կարգավորումներ մի շարք օտարերկրյա վարչաիրավական օրենսդրություններում, ինչպիսի օրինակ են Գերմանիան, Լատվիան², Էստոնիան³, Ղրղզստանը⁴, Վրաստանը⁵, Ուզբեկստանը⁶, Ռուսաստանը և այլն:

Սույն հոդվածի շրջանակներում մեր կողմից ուսումնասիրվել են օտարերկրյա օրենսդրություններում՝ վստահության պաշտպանության սկզբունքի կիստեղծության համատեքստում, իրավաչափ և ոչ իրավաչափ

¹ Legitimate Expectations in the Common Law World/ Edited by **M. Groves and G. Weeks**. Oxford and Portland, 2017. pp 1-15.

² Сборник законов об административных процедурах / 2-е издание / Административно-процессуальный закон Латвии/ Глава 1. Основные положения административного процесса, статьи 10, 85, 86. - С. 320, 356-357.

³ Сборник законов об административных процедурах / 2-е издание / Закон об административном производстве Эстонской Республики (06.06.2001г.)/ Глава 4. Административный акт, статьи 64, 65, 66, 67. - С. 416-419.

⁴ Сборник законов об административных процедурах / 2-е издание / Закон Кыргызской Республики об основах административной деятельности и административных процедурах (28.06.2015 г.). Глава 9. Ничтожный административный акт. Отмена административного акта. - С. 56, 295.

⁵ Сборник законов об административных процедурах / 2-е издание / Общий административный кодекс Грузии/ Глава 4. Административно-правовой акт, статьи 9, 60.1, 61, 62. - С. 191, 212-214.

⁶ Закон Республики Узбекистан об административных процедурах. 14.12.2017 г. - С. 16, 59. <https://lex.uz/docs/3492203>

բարենպաստ/անբարենպաստ վարչական ակտերի փոփոխման և բեկանման հետ կապված առկա օրենսդրական կարգավորումները, որոնց առավել մանրամասն կարող եք ծանոթանալ ստորև՝ բացատրությունների շարքում ներկայացված աղբյուրներում:

Հետաքրքրական են գերմանական վարչաիրավական օրենսդրությունում առկա կարգավորումները՝ սույն սկզբունքի ապահովման առնչությամբ, ուստի առավել մանրամասնորեն հարկ ենք համարում ներկայացնել վերահսկողության կարգով վարչական ակտի վերանայման հենց գերմանական օրինակը:

Գերմանական վարչական իրավունքում վարչական ակտ ընդունող վարչական մարմինը որևէ պարագայում ամբողջությամբ չի կորցնում իր գործադիր գործողությունների ազատությունը և որոշում կայացրած վարչական մարմինը հանրային պահանջի երևան գալու դեպքում կարող է անհրաժեշտ համարել ընդունված վարչական ակտի վերանայումը և դրա մասնակի կամ ամբողջական բեկանումը: Հանրային շահին հակադրվում է մասնավոր շահը՝ իրավական երաշխիքների և օրինական վստահության պաշտպանության ապահովմամբ: Վարչական մարմինը, կատարելով սխալների ուղղման իր պարտականությունը, բախվում է շահագրգիռ անձի կողմից վարչական ակտի գոյության նկատմամբ վստահության պաշտպանության շահին:

Եթե վարչական մարմինը մտադիր է բեկանել վարչական ակտը բողոքարկման վարույթից դուրս, ապա դրա համար անհրաժեշտ է ունենալ լիազորող հիմնավորում: Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության «Վարչական վարույթի մասին» օրենքի 48-րդ պարագրաֆի համաձայն՝ ոչ իրավաչափ վարչական ակտի բեկանումն իրենից ներկայացնում է «հրաժարում», իսկ իրավաչափ վարչական ակտի բեկանումը՝ «ետ կանչում» /49-րդ պարագրաֆ/: Կարևոր տարբերությունը հայեցակարգում է՝ ոչ իրավաչափ վարչական ակտը անգամ ուժի մեջ մտնելուց հետո կարող է բեկանվել, իսկ իրավաչափ վարչական ակտը կարող է ետ կանչվել միայն բացառիկ դեպքում:

Ինչ վերաբերում է իրավաչափ վարչական ակտերի բեկանմանը՝ տարբերությունը անբարենպաստ և բարենպաստ վարչական ակտերի բեկանման մեջ է, այսինքն՝ ինչպիսի իրավական հետևանքներ է տվյալ վարչական ակտն առաջացնում անձի համար՝ անբարենպաստ, թե բարենպաստ, որով և պայմանավորված է, թե ինչ չափով լիազորված վարչական մարմնի կողմից բեկանման հնարավորությունը կլինի սահմանափակված վստահության պաշտպանության ասպեկտներով:

Վստահության պաշտպանության ասպեկտները նշանակություն կարող են ունենալ երրորդ անձանց վերաբերելի անբարենպաստ իրավաչափ վարչական ակտի բեկանման դեպքում, եթե անգամ երրորդ անձը չունի և չունեի իրավունք՝ պահանջելու այդ վարչական ակտի ընդունումը. նրա շահը կարող է նշանակություն ունենալ այդ վարչական ակտի գոյության պահպանման համար: Այնպես որ, վարչական մարմինը, իր հայեցողությամբ որոշում կայացնելիս, պետք է մանրակրկտորեն դիտարկի այս ասպեկտները: Շահագրգիռ երրորդ անձը կարող է նաև պաշտպանվել բեկանման դեմ անգամ նաև դատական կարգով:

Ինչ վերաբերում է իրավաչափ վարչական ակտերին, ապա դրանք չեն կարող ետ կանչվել, քանի որ շահառուն կարող է, հիմնականում, վստահել դրա բովանդակությանը: Այս դեպքերում օրենսդիրը ուշադրություն է դարձնում վստահության պաշտպանությանը և օրենքում հստակ ամրագրել է, որ միայն բացառիկ դեպքերում է հնարավոր իրավաչափ վարչական ակտերի հետ կանչումը:

Վարչական ակտերի բեկանման դրույթներով Գերմանիայի օրենսդիրը ցուցադրեց տարբերակված և բազմաստիճան կարգավորման համակարգը, մի կողմից՝ հանրային շահի, որպեսզի վերացնի վարչական ակտը, և, մյուս կողմից՝ մասնավոր շահի միջև, որպեսզի հասնի վարչական ակտի գործողության շարունակմանը /մասնավորապես՝ վստահության պաշտպանության ասպեկտում/: Այսպես, գերմանական իշխանական մարմիններին տրվել է գործողության կաևոր ուղեցույց յուրաքանչյուր դեպքի համար¹:

Վստահության պաշտպանության իրավունքը Ռուսաստանի Դաշնությունում վարչական իրավունքի գիտության մեջ բավականաչափ ուսումնասիրված չէ, որը ընդհանուր վարչարարության օրենքի բացակայության արդյունք է: Պետության և հասարակության փոխադարձ վստահությանը անդրադարձ է կատարվել ՌԴ Սահմանադրության 2020 թ. փոփոխություններով 75.1 հոդվածում²: Վստահության պաշտպանության իրավունքը արտացոլվում և զարգանում է դատական պրակտիկայում կիրառման շնորհիվ, հատկապես՝ ՌԴ Սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումներում, որոնցում ձևավորվել և գործում է *օրենքի և պետության գործողությունների հանդեպ քաղաքացիների վստահության պահպանության չամրագրված սահմանադրական սկզբունքը*: Հետևաբար

¹ Ежегодник публичного права 2016: Административный акт. - М.: Инфотропик Медиа, 2015. - 572 с. -ISBN978-8-9998-0258-3. - С. 196-205.

²https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_346019/3d0cac60971a511280cbba229d9b6329c07731f7

և, ՌԴ Սահմանադրական դատարանի պրակտիկայի միջոցով տեղի է ունենում վստահության պաշտպանության սկզբունքի նորմատիվ-մեկնաբանական սահմանադրականացումը ներպետական իրավական համակարգում¹:

ՀՀ վարչական օրենսդրությունում՝ «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքում (այսուհետ՝ Օրենք), թեև վստահության պաշտպանության սկզբունքը՝ որպես վարչարարության հիմնարար սկզբունք, ամրագրված չէ, սակայն դա արգելք չէ օրենսդրությամբ չամրագրված այդպիսի սկզբունքի կիրառելիության համար: Այդպիսի կարգավորում սահմանում է Օրենքի 12-րդ հոդվածը²:

Ինչ վերաբերում է վարչական մարմինների վերադաս վարչական մարնի (պաշտոնատար անձի) կողմից վերահսկողության կարգով սեփական նախաձեռնությամբ վարչական ակտի վերանայման լիազորությանը, ապա այդպիսի կարգավորում նախատեսում է Օրենքի 67-րդ հոդվածը, համաձայն որի՝ «Վարչական մարմնի ընդունած վարչական ակտի վերաբերյալ բողոքի բացակայության դեպքում այդպիսի ակտ ընդունած վարչական մարմնի վերադաս վարչական մարմինը (պաշտոնատար անձը), վերահսկողության կարգով և իր նախաձեռնությամբ, իրավունք ունի վերանայել ստորադաս վարչական մարմնի ընդունած վարչական ակտը»³:

Այսինքն, սույն կարգավորման համաձայն, երբ բողոքարկման վարույթ նախաձեռնված չէ այն անձի կողմից, ով հանդիսանում է ընդունված վարչական ակտի շահառուն, Օրենսդիրը լիազորել է այդ վարչական ակտն ընդունած վերադաս վարչական մարմնին (պաշտոնատար անձին) իր իսկ նախաձեռնությամբ վերահսկողության կարգով վերանայել ստորադաս վարչական մարմնի կողմից ընդունած վարչական ակտը: Օրենսդրի կողմից վերադաս վարչական մարմնին վարչական ակտի վերահսկողության նման իրավունքի ընձեռնման պարագայում առաջանում են հետևյալ հարցերը.

- արդյո՞ք նման կարգավորման արդյունքում չի խախտվում մարդու պատշաճ վարչարարության սահմանադրական իրավունքի իրացման

¹ **Курцов С.С.** Принцип защиты доверия: формирование доктрины и практики правоприменения в России // Вестник Воронежского государственного университета. Серия: Право. 2023. № 2 (53). - С. 53–61. DOI: <https://doi.org/10.17308/law/1995-5502/2023/2/53-61>

² «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի՝ «Այլ սկզբունքներ կիրառելը» վերտառությամբ 12-րդ հոդված:

³ «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի՝ «Վարչական ակտը վերանայելը վերադասության կարգով» վերտառությամբ 67-րդ հոդված:

գործուն երաշխիք՝ վստահության պաշտպանության իրավունքը՝ վարչական ակտի գոյության մասով,

- արդյո՞ք դրույթում օգտագործված «վարչական ակտ» եզրույթի ներքո Օրենսդիրն ի նկատի է ունեցել Օրենքի 53-րդ հոդվածով՝ սահմանված՝ բարենպաստ, միջամտող և զուգորդվող վարչական ակտերի բոլոր տեսակները,

- ինչ վտանգներ է իրենից ներկայացնում վերադաս վարչական մարմնին նման լիազորության տրամադրումը՝ անձի վստահության պաշտպանության իրավունքի ապահովման տեսանկյունից:

Վերը արդեն իսկ արձանագրվել է վարչական օրենսդրությունում վստահության պաշտպանության սկզբունքի ամրագրման բացակայությունը, սակայն պետք է արձանագրել, որ ՀՀ վարչական օրենսդրությունում առկա է վարչական ակտի նկատմամբ վստահություն ունենալու վերաբերյալ օրենսդրական կարգավորում: Օրենքի՝ «Ոչ իրավաչափ վարչական ակտն անվավեր ճանաչելը» վերտառությամբ 63-րդ հոդվածի 3-րդ և 4-րդ մասերը սահմանում են, որ «ոչ իրավաչափ վարչական ակտը չի կարող անվավեր ճանաչվել, եթե ակտի հասցեատերն իրավունք ունի վստահելու վարչական ակտի գոյությանը, և վերջինիս գործողության մեջ գտնվելը չի կարող վնաս պատճառել որևէ անձի իրավունքներին, Հայաստանի Հանրապետությանը կամ որևէ համայնքի: Վարչական ակտի հասցեատերը վարչական ակտի գոյությանը վստահելու իրավունք ունի, եթե վարչական ակտի հիման վրա ստացածն արդեն իսկ օգտագործել կամ տնօրինել է, ինչպես նաև, եթե ակտի հիման վրա ստացածի հետ վերադարձնելը վնաս կպատճառի վարչական ակտի հասցեատիրոջը:

Վարչական ակտի հասցեատերը վարչական ակտի գոյությանը վստահելու իրավունք չունի, եթե նա՝ ա) համապատասխան վարչական ակտի ընդունմանը հասել է կաշառքի, սպառնալիքի կամ վարչական մարմնի պաշտոնատար անձին դիտավորյալ մոլորության մեջ գցելու միջոցով. բ) համապատասխան վարչական ակտի ընդունմանը հասել է կեղծ կամ ոչ լրիվ փաստաթղթեր ներկայացնելու միջոցով. գ) նախապես իմացել է վարչական ակտի ոչ իրավաչափ լինելու մասին կամ այդ մասին պարտավոր էր իմանալ՝ իր համար մատչելի տեղեկությունների հիման վրա»²:

¹ «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի՝ «Վարչական ակտի հասկացությունը և տեսակները» վերտառությամբ 53-րդ հոդված:

² «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի 63-րդ հոդված:

ՍԱՀՄԱՆԱՐԴՈՎԿԱՆ ՂԱՏԱՐՈՒՄ 1(113)2024

Վերոնշյալ իրավակարգավորումը վերաբերելի է միայն ոչ իրավաչափ վարչական ակտերի նկատմամբ վստահությանը: Ինչ վերաբերում է իրավաչափ բարենպաստ վարչական ակտի պարագայում վարչական մարմնի գործողությունների, մասնավորապես, վերահսկողության կարգով դրանց վերանայման հանդեպ վստահելիությանը, ապա, կարծում ենք, որ Օրենքի 67-րդ հոդվածով ամրագրված իրավադրույթն ունի որոշակիության խնդիր, քանզի օրենսդիրը, օգտագործելով «վարչական ակտ» ձևակերպումը՝ առանց հստակեցնելու, թե որ տեսակի վարչական ակտը նկատի ունի, ներկայիս ձևակերպման համաձայն ստեղծվում է մի իրավիճակ, երբ բողոքի բացակայության պայմաններում վարչական ակտն ընդունած վարչական մարմնի վերադաս վարչական մարմինն իր նախաձեռնությամբ ամեն պահի կարող է վերանայել բարենպաստ վարչական ակտերը՝ կայացնելով նույն Օրենքի 76-րդ հոդվածով սահմանված որոշումներից որևէ մեկը, որպիսի լիազորությունը, կարծում ենք, չի բխում վստահության պաշտպանության հիմնարար սկզբունքից և առկա է վտանգ՝ գործնականում այդպիսի լիազորության գործադրմամբ վստահության պաշտպանության սկզբունքի խաթարման համար, հետևապես պետք է արձանագրել, որ օրենսդրական նման կարգավորմամբ Օրենսդիրը ցանկացել է հստակ ամրագրել վստահության պաշտպանության իրավունքի սկզբունքի ապահովման գործուն գործիքակազմ՝ օրենսդրական մակարդակում հստակ իրավակարգավորման ենթարկելով բարենպաստ վարչական ակտերի՝ սեփական նախաձեռնությամբ վերահսկողության կարգով վերադաս վարչական մարմնի կողմից վերանայման դեպքերը և կարգը՝ ապահովելով **բարենպաստ վարչական ակտերի պաշտպանությունը**, դրանց նկատմամբ վարչական վարույթի բարեխիղճ մասնակցի վստահությունը, ով իրավունք ունի ակնկալել բարենպաստ իրավական հետևանքներ, որոնք ենթակա են պաշտպանության, որոնց բեկանումը հնարավոր է միայն վարչական կամ դատական կարգով բողոքարկման դեպքում, և ոչ մի պարագայում բողոքի բացակայության դեպքում վարչական մարմնի/պաշտոնատար անձի հայեցողությամբ, կամ նախկինում կայացված որոշման հանկարծակի փոփոխմամբ: Իրավական որոշակիության սկզբունքը, լինելով սահմանադրորեն ամրագրված և իրավական պետության հիմնարար սկզբունքներից մեկը, ենթադրում է, որ օրենքում ամրագրված իրավադրույթները պետք է համապատասխանեն որակական այնպիսի հատկանիշների, ինչպիսիք են՝ հստակությունը, մատչելիությունը և կանխատեսելիությունը, որոնք անձի համար հասանելի են դարձնում իր իրավաչափ ակնկալիքները, որպեսզի իրավահարաբերությունների

մասնակիցները համապատասխան պատկերացում կարողանան կազմել իրենց վարքագծի հնարավոր հետևանքների մասին:

Հետևաբար և, իրավական որոշակիության ապահովման պահանջից ելնելով, կարող ենք մատնանշել սույն դրույթում փոփոխություն կատարելու անհրաժեշտության մասին, որի արդյունքում կկարողանանք փաստել, որ ներպետական օրենսդրական կարգավորումներով բարենպաստ վարչական ակտի բեկանման հնարավորությունը (Օրենքի 77-րդ հոդվածով սահմանված հիմքերի առկայության դեպքում) բացառապես վարչական կամ դատական կարգով սահմանելով, կամ բացառիկ հստակ դեպքեր սահմանելով՝ հնարավորինս կապահովվի մարդու պատշաճ վարչարարության սահմանադրական իրավունքի իրացման երաշխիք՝ վստահության պաշտպանության սկզբունքի՝ գործողությունը²:

Անհրաժեշտ է նշել, որ ուսումնասիրված ներպետական և օտարերկրյա վարչական օրենսդրությունների համապատասխան իրավակարգավորումների համաձայն՝ ոչ իրավաչափ անբարենպաստ վարչական ակտը ենթակա է բեկանման ամեն պահի՝ առանց որևէ պայմանի կամ խնդրի, քանի որ սույնի դեպքում վստահության պաշտպանության իրավունքը որևէ դերակատարում չունի: Անբարենպաստ վարչական ակտի նկատմամբ անձը չունի վստահության խնդիր, քանզի այն առաջացնում է նրա համար անբարենպաստ հետևանքներ, ինչպես արդեն նշվել էր, այստեղ վարչական ակտի գոյության վստահություն կարող է ունենալ շահագրգիռ երրորդ անձը, և պահանջել իր օրինական ակնկալիքների պաշտպանություն:

Այսպիսով, տարբեր վարչական օրենսդրությունների ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ հիմնական մոտեցումները բարենպաստ/անբարենպաստ, իրավաչափ/ոչ իրավաչափ վարչական ակտերի գոյության վստահության պաշտպանության իրավունքի նկատմամբ նույնն են՝ ոչ իրավաչափ անբարենպաստ վարչական ակտերը ենթակա են բեկանման առանց որևէ խնդրի, քանզի այստեղ խոսք չի կարող լինել անձի՝ վարչական ակտի նկատմամբ վստահություն ունենալու մասին, իսկ

¹ Վստահության պաշտպանության իրավունքի սկզբունքին անդրադարձ է կատարել նաև ՀՀ Սահմանադրական դատարանն իր՝ 2009 թ. նոյեմբերի 24-ի ՍԴՈ-839 և 2014 թ. ապրիլի 18-ի ՍԴՈ-1148 որոշումներում:

² Ստորև ներկայացված օտարերկրյա օրենսդրություններում կարելի է հանդիպել օրենսդրական վարչաիրավական կարգավորումների, որոնց համաձայն իրավաչափ վարչական ակտերը ենթակա են փոփոխման, վերանայման կամ բեկանման ինչպես արտադատական՝ այն ընդունած վարչական մարմնի կամ նրա վերադաս վարչական մարմնի կողմից, այնպես էլ դատական կարգով՝ օրենքով հստակ սահմանված բացառիկ դեպքերում:

օրինակ ոչ իրավաչափ բարենպաստ վարչական ակտերի պարագայում անձն ունենում է այդ վարչական ակտի գոյության նկատմամբ վստահություն և օրենքները սահմանում են՝ երբ է այն ենթակա պաշտպանության սույն սկզբունքի հիմքով, երբ՝ ոչ, իսկ ներպետական օրենսդրությունը, փաստորեն, բարենպաստ վարչական ակտի բեկանում/վերանայում թույլ է տալիս Օրենքի 67-րդ հոդվածով, որի ներկայիս ձևակերպումների առնչությամբ սույն աշխատությունում մատնանշվել են հնարավոր վտանգները, որոնք հանգեցնում են մարդու հիմնարար իրավունքների և ազատությունների, մասնավորապես՝ Սահմանադրության 50-րդ հոդվածով ամրագրված՝ պատշաճ վարչարարության իրավունքի խախտմանը:

3. ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Կարծում ենք, որ «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքում վստահության պաշտպանության մասով առկա կարգավորումը՝ ոչ իրավաչափ վարչական ակտերի նկատմամբ վստահության առնչությամբ, բավարար չէ վստահության պաշտպանության իրավունքի սկզբունքի էության ամբողջական արտացոլման համար, սկզբունքն օրենքում՝ որպես վարչարարության և վարչական վարույթի հիմնարար սկզբունք, ամրագրված չէ, այլ նորմերում ամբողջությամբ բացահայտված չէ, պատկերացումները մի քիչ վերացական են և ոչ կոնկրետ: Հետևաբար և առաջանում է վտանգ, որ քաղաքացիները չեն հասկանա իրենց իրավունքների ամբողջ շրջանակը, ինչպես նաև տվյալ սկզբունքի իմաստը:

Այս սկզբունքի էությունը վարչական ակտի մասով այն է, որ վարչական ակտ ստացած անձը բոլոր հիմքերն ունի ենթադրելու, որ տվյալ ակտն իր առնչությամբ պատշաճ կերպով է կայացվել և իրավունք ունի ոչ միայն հիմնվել դրա վրա, այլ սկսել իրականացնել այն և հուսալ, որ այն չի փոխվի: Հետևաբար և վարչական մարմինների կողմից համապատասխան ակտի ընդունման կամ չընդունման նկատմամբ ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց վստահությունը պետք է պաշտպանվի օրենքով: Կարևոր է նաև ուշադրության արժանացնել այն, որ շահագրգիռ երրորդ անձը նույնպես վարչական ակտի գոյության նկատմամբ կարող է ունենալ վստահություն, մասնավորապես, ոչ բարենպաստ վարչական ակտերի պարագայում, երբ անձի համար այն առաջացնում է անբարենպաստ հետևանք, և որի նկատմամբ իր վստահության պաշտպանության ապահովումն է պահանջում շահագրգիռ երրորդ անձը,

ով կարող է այդ պաշտպանության ապահովումն ակնկալել նաև դատական կարգով:

Վստահության պաշտպանության սկզբունքը, որպես մարդու պատշաճ վարչարարության սահմանադրական իրավունքի իրացման յուրօրինակ երաշխիք, պետք է որպես վարչարարության և վարչական վարույթի հիմնարար սկզբունք իր ամրագրումը ստանա վարչական օրենսդրությունում:

Ըստ այդմ, առաջարկվում է *վստահության պաշտպանության սկզբունքի* ամրագրումը «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի 2-րդ Գլխում՝ ապահովվելով հավասարակշռություն պետության, հասարակության և անձի իրավունքների միջև, որը նաև հնարավորություն կընձեռներ հաստատել իրավունքի սուբյեկտների գործողությունների կարևոր ուղեցույցները և վարչաիրավական պաշտպանության միջոցների առավել լայն կիրառումը՝ նպաստելով ՀՀ Սահմանադրությամբ ամրագրված պատշաճ վարչարարության իրավունքի իրացմանը, ինչպես նաև «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի 67-րդ հոդվածով ամրագրված լիազորության՝ վստահության պաշտպանության սկզբունքով երաշխավորված իրագործելիության համար:

Օգտագործված նորմատիվ իրավական ակտերի և գրականության ցանկ

Նորմատիվ իրավական ակտեր

1. «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենք՝ ընդունված 18.02.2004 թ., ՀՕ-41-Ն / ՀՀՊՏ 2004.04.14/21(320):
2. ՌԴ Սահմանադրության 2020 թ. փոփոխություններ, https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_346019/3d0cac60971a511280cbba229d9b6329c07731f7/
3. Закон Республики Узбекистан об административных процедурах /14.12.2017 г./, <https://lex.uz/docs/3492203>

Գիտական գրականություն

1. Сборник законов об административных процедурах, 2-е издание – М.: Инфотропик Медиа, 2016. – 444 с. – ISBN 978-5-9998-0247-7.
2. Ежегодник публичного права 2016: Административный акт. - М.: Инфотропик Медиа, 2015. -572 с. - ISBN978-8-9998-0258-3.

1(113)2024
◆ ՏԵՂԵԿՎՈՐ
◆ ՏԵՂԵԿՎՈՐ
ՍԱՀՄԱՆԱՐԿՎԱԿԱՆ ՂԱՏԱՐՎԱԿԱՆ

3. Кустов С.С. Принцип защиты доверия: формирование доктрины и практики правоприменения в России // Вестник Воронежского государственного университета. Серия: Право. 2023. № 2 (53). - С. 53–61. DOI: <https://doi.org/10.17308/law/1995-5502/2023/2/53-61>

4. Legitimate Expectations in the Common Law World/ Edited by M.Groves and G.Weeks. Oxford and Portland, 2017. ISBN 9781509909513

Դատական գործեր

1. ՍԴՈ-839, 24 նոյեմբերի 2009 թ.:

https://www.concourt.am/decision/decisions/633eb1ba306b5_sdv-839.pdf

2. ՍԴՈ-1148, 18 ապրիլի 2014թ.:

https://www.concourt.am/decision/decisions/634698a7431e9_sdv-1148.pdf

ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕСМОТРА АДМИНИСТРАТИВНОГО АКТА ВЫШЕСТОЯЩИМ АДМИНИСТРАТИВНЫМ ОРГАНОМ ПО СОБСТВЕННОЙ ИНИЦИАТИВЕ В ЦЕЛЯХ КОНТРОЛЯ В КОНТЕКСТЕ ПРИНЦИПА ЗАЩИТЫ ДОВЕРИЯ

Аннотация

Действенной гарантией реализации конституционного права человека на надлежащее администрирование является обеспечение принципа защиты доверия, что, являясь одной из актуальных проблем действующей административно-правовой системы, будет способствовать совершенствованию института административного права в результате достаточного изучения.

В частности, проблематичен вопрос, связанный с пересмотром административного акта вышестоящим административным органом (должностным лицом) по собственной инициативе в целях контроля, именно в контексте обеспечения принципа защиты доверия, поскольку в административном праве, с одной стороны, вышестоящему административному органу (должностному лицу) предоставляется полномочие по собственной инициативе в порядке контроля пересматривать административный акт, принятый нижестоящим

административным органом, с другой стороны, исполнение такого полномочия может сталкиваться с правом адресата административного акта доверять существованию административного акта, поэтому исполнение такого полномочия должно вытекать из принципов законности и соразмерности управления и не подрывать суть принципа защиты доверия, на законодательном уровне обеспечивая право адресата административного акта доверять существованию административного акта.

Ключевые слова: принцип охраны доверия, законное ожидание, административное производство, правомерный и противоправный административный акт, правовое последствие.

THE BASIC PROBLEMS OF REVISION OF THE ADMINISTRATIVE ACT BY THE SUPERIOR ADMINISTRATIVE BODY ON ITS OWN INITIATIVE IN THE CONTEXT OF THE PRINCIPLE OF TRUST PROTECTION

Annotation

1 (113) 2024

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՊԱՏԱՐԱԿ

ՄԱՅՄԱՆԱՐԴՈՒԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԿ

- ◆ An effective guarantee of the realization of the constitutional human right to good governance is to ensure the principle of protection of trust, and based on the current problems of the current administrative and legal system, the latter will contribute to the improvement of the institute of administrative law as a result of sufficient study.
- ◆ In particular, the issue related to the revision of an administrative act for control purposes by a superior administrative body (official) on its own initiative is problematic in the context of ensuring the principle of protection of trust, because, on the one hand, in administrative law, a higher administrative body (official) is given the authority to review an administrative act adopted by a lower administrative body, on the other hand, the use of such powers may contradict the right of the addressee of the act to trust the existence of an administrative act, therefore, the use of such powers

should proceed from the principles of legality and proportionality of administration and not undermine the essence of the principle of protection of trust, ensuring at the legislative level the right of the addressee of an administrative act to trust the existence of an administrative act.

Keywords: principle of protection of trust, legitimate expectation, administrative proceedings, lawful and unlawful administrative act, legal consequences.

Հոդվածը հանձնված է խմբագրություն 10.03.2024 թ., փրվել է գրախոսության 11.03.2024 թ., ընդունվել է փպագրության 21.03.2024 թ.: